

Posudek bakalářské práce Karolíny Škorpilové

Znaky českého znakového jazyka pro vybraná toponyma – pražské čtvrti

(FF UK, Ústav jazyků a komunikace neslyšících, obor Čeština v komunikaci neslyšících)

Karolína Škorpilová si pro svou bakalářskou práci vybrala téma zatím u nás nezpracované, přínos této volby spočívá minimálně v shromáždění výzkumného materiálu, tedy znaků pro pražské čtvrti.

V kapitolách 1–5 se autorka věnuje teoretickému základu potřebnému pro uvedení do problematiky. Informace z oblasti onomastiky, etymologie, motivace a ikoničnosti jsou uvedeny stručně a přehledně, text kapitol je vystavěn především kompilačně, studentka hojně využívá odbornou literaturu, dostatek odkazů na zdroje dává čtenáři možnost zjistit si o dílčích tématech více. Pro seznámení se základními termíny, objasnění souvislostí a pro teoretické zázemí vlastního výzkumu je tato část dostačující, snad jen kapitola 3.2 (*Lidová etymologie ve ZJ a ČZJ*) mohla být pojata podrobněji a je škoda, že v úvahách o možnostech zkoumání historie znakových jazyků není alespoň zmínka o existujících výzkumech L. Okrouhlíkové.

Šestá kapitola *Přehled dnešního územního členění Prahy* je vzhledem k tématu práce stejně podstatná jako přechodí lingvistická část, pro čtenáře v této oblasti nepoučeného je užitečná, srozumitelná i zajímavá. Na rozdíl od kapitol 1–5 zde však bohužel chybí informace, z jakých zdrojů autorka poznatky čerpá, byť v závěrečném seznamu literatury pravděpodobně využitě zdroje uvedeny jsou.

Stěžejní část bakalářské práce (a to obsahem i rozsahem – textově tvoří dvě třetiny celku) spočívá ve vlastním výzkumu autorky. V sedmé kapitole Karolína Škorpilová stručně stanovuje cíle svého šetření, v následující kapitole popisuje postup práce při sběru materiálu, rozsáhlá devátá kapitola je věnována představení získaných dat, tj. znaků pro všech 112 čtvrtí Prahy. V kapitole 10 a 11 se pak autorka zabývá klasifikací těchto znaků dle jejich motivace, následuje *Vyhodnocení výzkumu* a *Závěr* celé práce.

Vlastní výzkum Karolíny Škorpilové spočíval v elicitaci dat od 17 respondentů metodou polostrukturovaných rozhovorů natáčených na video. Kromě samotných znaků pro pražské čtvrti se autorka snažila zjistit i motivaci těchto pojmenování. Autorka v rámci představení respondentů uznává, že v některých faktorech vzorek není zcela vyvážený: týká se to pohlaví, věku a zejména situace a komunikace v rodině (u respondentů převažují slyšící rodiče a komunikace v rodině na základě češtiny). Mít „stoprocentní“ neslyšící několikáté generace komunikující od dětství „čistým“ znakovým jazykem by bylo pro každý výzkum ideální – víme však, že často je nesnadné získat pro výzkumná šetření alespoň nějaké respondenty, myslím tedy, že autorčin vzorek je pro účely bakalářské práce vyhovující. Při popisu svého postupu autorka uvádí několik kroků, které zvolila pro získání kýžených dat. Jednou částí rozhovoru s respondenty byly i otázky-hádky orientované na názvy pražských čtvrtí – škoda, že tyto otázky nebo alespoň jejich ukázky nejsou součástí přílohy práce (jako např. mapy Prahy zařazené v *Příloze 1* a *2*). Mohla by autorka v rámci obhajoby uvést příklady těchto otázek, respektive více popsat tuto část rozhovorů?

Jak již bylo řečeno, získaný materiál je skutečně rozsáhlý – při počtu 112 čtvrtí Prahy a častých variantách znaků pro ně není divu. Karolína Škorpilová všechny znaky shromáždila

jednak v kapitole 9, jednak na přiloženém DVD. Oceňuji technické zpracování celého jazykového materiálu: devátá kapitola je díky kvalitním obrázkům se šipkami i dobrým slovním popisem přehledná a názorná a dostatečně vypovídající i v pouhé „papírové podobě“ (místy sice narážíme na chybné číslování či popisky obrázků, ale při takovém množství znaků lze tyto chyby tolerovat). DVD s videozáznamy znaků je též pěkně zpracováno.

Domnívám se, že hlavní přínos bakalářské práce Karolíny Škorpilové spočívá v sesbíraném a dobře zaznamenaném jazykovém materiálu. Autorka se dále zaměřovala na zjištění motivace znaků – to se však ne vždy povedlo, respektive výsledky tohoto dílčího zkoumání se mi jeví jako sporné. U mnoha znaků je uvedena motivace neznámá – to ve výsledku ovlivňuje klasifikaci znaků dle motivace. Podle výzkumu Karolíny Škorpilové převažuje skupina znaků závislých na českém jazyce, jsou to inicializované znaky a především kalky. Menší je skupina znaků nezávislých na češtině – arbitrární a deskriptivní znaky. Zejména znaky zařazené jako arbitrární, tedy znaky s neznámou motivací (dle rozhovorů s respondenty), bych považovala za arbitrární spíše „pracovně“ či „dočasně“ – je možné, že jejich motivace respondentům jen nebyla známa (ač např. u jedné varianty znaku HÁJE /s. 45, obr. 26/ je motivace či lidová etymologie rozšířená i mezi slyšícími uživateli ČZJ, pokud vím).

Zajímalo by mne, zda autorka jazykový materiál získaný od respondentů posléze konzultovala ještě s dalšími neslyšícími (tedy mimo respondenty), a to jak formu, tak hlavně motivaci znaků - ?

Celá hlavní část práce věnovaná vlastnímu výzkumu je bohužel zakončena velmi stroze ve dvanácté kapitole, následuje podobně stručný *Závěr* bakalářské práce – chybí zde více vlastního komentáře autorky.

Přes některé výtky považuji bakalářskou práci *Znaky českého znakového jazyka pro vybraná toponyma – pražské čtvrti za obsahově poměrně zdařilou, získaná data lze jistě využít pro další účely, ať už pro ověřování forem znaků, další a hlubší zkoumání motivace znaků či např. srovnání motivovanosti pojmenování pražských čtvrtí v českém znakovém jazyce a češtině.*

Bohužel však v hodnocení nemohu opomenout formální podobu textu – a ta je opravdu na nízké úrovni, zejména po jazykové stránce. Vyskytují se i nedostatky grafické, o nich však lze říci že „ne však nepřijatelné míře“. Češtinářské chyby snad na každé straně textu jsou až zarážející – formulace, slovosled, nesprávné slovesné a předložkové vazby, interpunkce, shoda přísudku s podmětem, základní pravopis... Je velká škoda, že tyto značné formální nedostatky výrazně ruší plynulé čtení textu, odvádějí pozornost od jinak zajímavého obsahu a kazí celkový dojem z práce. Proto uzavírám své posouzení takto:

Závěr: Domnívám se, že bakalářská práce Karolíny Škorpilové splňuje požadavky na závěrečné práce kladené a může být podkladem k obhajobě. Vzhledem k výše uvedené nízké jazykové úrovni textu však musím ohodnotit stupněm dobře.

V Praze, 28. 8. 2017

Radka Zbořilová